R 189-R

Advies voor richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport Golfbaan Heinenoord

10 december 1991

189-44

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport
Golfbaan Heinenoord
/ [Commissie voor de Milieu-effectrapportage]. - Utrecht:
Commissie voor de Milieu-effectrapportage
ISBN 90-5237-314-0
Trefw.: milieu-effectrapportage ; Binnenmaas /golfbanen ; Binnenmaas

commissie voor de milieu-effectrapportage

Aan Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Binnenmaas
Postbus 5455
3299 ZH MAASDAM

uw kenmerk	uw brief	ons kenmerk
II/BZ-RO	7 oktober 1991	U1591-91/Kl/189-45

onderwerp
advies voor richtlijnen m.e.r.
golfbaan Heinenoord

Utrecht,
10 december 1991

Met bovengenoemde brief verzocht u de Commissie voor de milieu-effectrapportage advies uit te brengen over de richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen milieu-effectrapport (MER) inzake het voornemen om een golfbaan aan te leggen aan weerszijden van de Heinenoordtunnel.

Overeenkomstig artikel 41n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm), bied ik u hierbij het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage aan. Voor de inhoud van het advies verwijs ik kortheidshalve naar de samenvatting.

In verband met de verdere procedure wijs ik u (wellicht ten overvloede) op enkele artikelen uit de Wabm die voor onze werkzaamheden van belang zijn. In de eerste plaats dient het MER na ontvangst onverwijld aan de Commissie te worden toegezonden (artikel 41t). De formele toetsing van het MER door de Commissie kan echter pas starten als met het MER het (voor)ontwerp bestemmingsplan ter visie wordt gelegd (artikel 41ac-ag en 41z lid 2).

De Commissie hoopt met dit advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen op welke wijze u gebruik heeft gemaakt van haar advies.

ir. K.H. Veldhuis,
voorzitter van de werkgroep
m.e.r. Golfbaan Heinenoord

Secretariaat : Mariaplaats 3[I], 3511 LH Utrecht, Telefoon 030 - 331443
Correspondentieadres : Postbus 2345, 3500 GH Utrecht, Telefax 030 - 331295

Advies voor richtlijnen
voor de inhoud
van het milieu-effectrapport
Golfbaan Heinenoord

Advies op grond van artikel 41n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen milieu-hygiëne voor richtlijnen van het milieu-effectrapport Golfbaan Heinenoord,

uitgebracht aan het College van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Binnenmaas door de Commissie voor de milieu-effectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. golfbaan Heinenoord

de secretaris

drs. R.L.J.M. Klerks

de voorzitter

ir. K.H. Veldhuis

Utrecht, 10 december 1991

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
	SAMENVATTING VAN HET ADVIES	1
1.	INLEIDING	3
2.	DOEL, PROBLEEMSTELLING EN BESLUITVORMING	4
	2.1. Doel en probleemstelling	4
	2.2. Besluitvorming	5
3.	VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	5
	3.1. Programma van eisen	5
	3.2. Plan van aanpak en alternatieven	6
	3.2.1 Inrichting	6
	3.2.2 Uitvoering, gebruik en beheer	7
	3.3. Alternatieven	8
	3.3.1 Alternatieven met betrekking tot inrichtings-, gebruiks- en beheersaspecten en naar functie-zonering	8
	3.3.2 Het meest milieuvriendelijke alternatief	8
	3.3.3 Referentiesituatie (het nulalternatief)	9
4.	BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	9
	4.1. Algemeen	9
	4.2. Abiotische aspecten	11
	4.3. Biotische aspecten	11
	4.4. Landschap en cultuurhistorie	12
	4.5. Overige aspecten	12
5.	VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN	13
6.	LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE EN EVALUATIE ACHTERAF	13
7.	PRESENTATIE VAN HET MER	14

BIJLAGEN

1. Brief van het College van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Binnenmaas (kenmerk II/BZ-RO) van 7 oktober 1991 aan de Commissie voor de milieu-effectrapportage waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.

2. Tekst van de openbare bekendmaking in plaatselijk dagblad "Het Kompas" d.d. 11 oktober 1991

3. Projectgegevens.

4. Lijst van inspraakreacties en adviezen.

SAMENVATTING VAN HET ADVIES

Maas Gardens Golf Club NV te Utrecht is voornemens een 18-holes golfbaan met bijbehorende voorzieningen aan te leggen op een locatie aan weerszijden van de Heinenoordtunnel in de gemeente Binnenmaas.
De procedure voor milieu-effectrapportage (m.e.r.) volgt op een eerdere procedure voor ontheffing van de m.e.r.-plicht. Naar aanleiding van een tegen de ontheffing ingesteld beroep heeft de Raad van State het besluit over de ontheffing op 15 januari 1991 vernietigd.

Daar het een recreatieve voorziening betreft met een oppervlakte van meer dan 50 ha, is een milieu-effectrapportage (m.e.r.) nodig ingevolge de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm). De m.e.r.-plicht is gekoppeld aan de wijziging van het bestemmingsplan, waarbij de huidige bestemming wordt omgezet in een recreatieve bestemming.
Het milieu-effectrapport (MER) zal dienen ter onderbouwing van de besluitvorming hieromtrent. Het doel van het onderhavige advies van de Commissie voor de m.e.r. is de milieu-aspecten van de voorgenomen activiteiten en de mogelijke alternatieven af te bakenen en de gewenste inhoud van het MER aan te geven.
De belangrijkste onderdelen van dit advies zijn hierna samengevat in de vorm van een aantal punten waaraan het MER ten behoeve van de besluitvorming aandacht zal moeten geven.

Doel, probleemstelling en besluitvorming
Het doel van het voornemen moet concreet en duidelijk worden omschreven, uitgaande van een uitgewerkte probleemstelling, mede tegen de achtergrond van de maatschappelijke behoefte en het daarop gerichte overheidsbeleid. Naast het aanleggen van een golfbaan kan de doelstelling ook elementen bevatten die betrekking hebben op het in stand houden en verbeteren van de natuurlijke omgeving en het verbeteren van de algemene recreatieve functie van het gebied.
Het MER zal aan moeten geven:
- ten behoeve van welk besluit het MER wordt opgesteld en volgens welke procedure dit besluit wordt genomen;
- voorwaarden of beleidsindicaties op grond van bestaande beleidsvoornemens en -documenten;
- welke besluiten later nog moeten worden genomen om het project ten uitvoer te kunnen brengen.

Het plan en de alternatieven
Bij de beschrijving van de voorgenomen activiteit en alternatieven moet tenminste aandacht worden besteed aan:
- het programma van eisen en te hanteren voorwaarden voor het functioneren van de golfbaan;
- het studiegebied en de voorwaarden die voortvloeien uit de locatiegegevens;
- de verschillende inrichtingsmogelijkheden van de golfbanen, bossages en natuurlijke elementen met bijbehorende voorzieningen in het studiegebied;

- varianten ten aanzien van uitvoering, gebruik en beheer van het terrein;
- het meest milieuvriendelijke alternatief, te omschrijven als de optimale combinatie van een milieu-vriendelijke inrichting, een milieu-vriendelijke uitvoering en beheer, alsook milieu-beschermende maatregelen ten gunste van de waterhuishouding en natuurontwikkeling;
- het nulalternatief als referentiesituatie.

Bestaande toestand van het milieu en de gevolgen voor het milieu
De bestaande toestand van het milieu, en de autonome ontwikkeling daarvan als de voorgenomen activiteit niet wordt ondernomen, dient te worden beschreven voorzover van belang voor de voorspelling van de milieugevolgen die verbonden zijn aan de voorgenomen activiteit en de alternatieven.
De beschrijving dient met name gericht te zijn op de volgende milieuaspecten, alsmede de daarvan te verwachten effecten:
- abiotische aspecten
- biotische aspecten
- landschap en cultuurhistorie
- overige aspecten (zoals verkeer, onttrekking landbouwgronden, geluidsbelasting).

Aangegeven moet worden welke maatregelen worden genomen om eventuele negatieve milieugevolgen te voorkomen of te beperken.

Vergelijking van alternatieven
De gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten met elkaar en met de autonome ontwikkeling van het milieu vergeleken worden. De normen en streefwaarden van het milieubeleid moeten hierbij worden betrokken.

Leemten in kennis en informatie en evaluatie achteraf
In het MER moet worden aangegeven welke van de gevraagde informatie niet kan worden geleverd en waardoor dit wordt veroorzaakt. Ook de betekenis van deze leemten voor de besluitvorming moet worden aangegeven.
Teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken dient het bevoegd gezag een evaluatieprogramma op te stellen. In het MER kan reeds in concept een evaluatieprogramma worden opgezet.

Samenvatting en presentatie van het MER
De milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten voor een breed publiek helder worden beschreven.
De samenvatting dient de belangrijkste elementen van het MER te presenteren.

1. INLEIDING

Maas Gardens Golf Club NV te Utrecht is voornemens een 18-holes golfbaan met bijbehorende voorzieningen (waaronder een hotel) aan te leggen op een locatie aan weerszijden van de Heinenoordtunnel in de gemeente Binnenmaas.
De procedure voor milieu-effectrapportage (m.e.r.) volgt op een eerdere procedure voor ontheffing van de m.e.r.-plicht. De Commissie voor de m.e.r. heeft indertijd aan de Ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij geadviseerd de gevraagde ontheffing te verlenen. Op 27 september 1988 is de ontheffing van de m.e.r.-plicht verleend. Naar aanleiding van een tegen de ontheffing ingesteld beroep heeft de Raad van State het besluit over de ontheffing op 15 januari 1991 vernietigd.
In haar uitspraak stelde de Raad van State vast dat het verzoek om ontheffing geen gegevens bevat omtrent de ernst van de verontreiniging van de ter plaatse gestorte baggerspecie, de loop van de grondwaterstromen, de mogelijkheid tot uitloging en het wegstromen van eventueel verontreinigd grondwater. Dergelijke gegevens acht zij van belang voor de vraag of, en zo ja, waar en tot welke hoogte een afdeklaag van schone grond moet en kan worden aangebracht. De wijze waarop de baggerspecie zal worden afgedekt is op haar beurt van overwegende betekenis voor de aard van de toekomstige flora en fauna en voor de waterhuishouding ter plaatse.

De aanleg van een recreatieve voorziening op een locatie groter dan 50 ha, is een m.e.r.-plichtige activiteit. De m.e.r.-plicht is gekoppeld aan de wijziging van het bestemmingsplan, waarbij de huidige bestemming wordt omgezet in een recreatieve bestemming.

Bij brief van 7 oktober 1991 (bijlage 1) hebben Burgemeester en Wethouders van Binnenmaas de Commissie voor de m.e.r. verzocht advies uit te brengen inzake richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport (MER). Met de openbare bekendmaking op 11 oktober 1991 (zie bijlage 2) is de procedure formeel van start gegaan.

Het onderhavige advies is opgesteld door een werkgroep uit de Commissie voor de m.e.r. De samenstelling van deze werkgroep is weergegeven in bijlage 3. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt daarom verder in dit advies "de Commissie" genoemd.

Het doel van het advies van de Commissie is het geven van aanwijzingen voor de inhoud van het MER, meer in het bijzonder met betrekking tot de daarbij in beschouwing te nemen milieu-aspecten. Hierbij zijn de eisen gevolgd die artikel 41j, van de Wet Algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm) aan de inhoud van een MER stelt.

Bij de opstelling van het advies zijn de binnengekomen inspraakreacties in beschouwing genomen (zie bijlage 4).

2. DOEL, PROBLEEMSTELLING EN BESLUITVORMING

Artikel 41j, lid 1, onder a van de Wabm:
Een MER bevat ten minste: "*een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd.*"

Artikel 41j, lid 1, onder c van de Wabm:
Een MER bevat ten minste: "*een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven.*"

2.1 Doel en probleemstelling

Het doel van het voornemen moet concreet en duidelijk worden omschreven, uitgaande van een uitgewerkte probleemstelling, mede tegen de achtergrond van de maatschappelijke behoefte en het daarop gerichte overheidsbeleid. Naast het aanleggen van een golfbaan kan de doelstelling ook elementen bevatten die betrekking hebben op het in stand houden en verbeteren van de natuurlijke omgeving en het verbeteren van de algemene recreatieve functie van het gebied.
Bij het uitwerken van de doelstelling moeten alternatieven in beschouwing worden genomen die in dit verband van belang zijn.

Uitgaande van doel- en probleemstelling moeten criteria worden aangegeven waar alternatieven aan getoetst kunnen worden.

In het MER zal ook moeten worden ingegaan op de keuze van de locatie. Aangegeven dient te worden hoe deze keuze tot stand is gekomen en welke overwegingen vanuit milieu-oogpunt en vanuit een oogpunt van ruimtelijke ordening daarbij een rol hebben gespeeld.

Aangegeven moet worden om welke aantallen potentiële gebruikers het zal gaan en wat naar verwachting hun geografische herkomst is. Daarnaast dient het verwachte ruimtebeslag ten behoeve van bebouwde en onbebouwde voorzieningen te worden aangegeven.
Bij een en ander moet rekening worden gehouden met bestaande en in ontwikkeling zijnde golfbanen in de naaste en verdere omgeving. Daarbij dient inzicht te worden gegeven in het type van de golfbanen en de daarbij behorende categorieën van gebruikers. De bedoeling is dat een indruk ontstaat van de plaats die het aan te leggen golfterrein in het gedifferentiëerde geheel van golfbanen inneemt, regionaal en landelijk gezien.

In het MER moet worden ingegaan op de functie of bestemming die het plangebied heeft in de van toepassing zijnde plannen op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau en in hoeverre de toekomstige bestemming daar op inspeelt danwel er van afwijkt (bijv. ten aanzien van

het TGV-tracé[1]). Aangegeven dient te worden hoe de aanleg van een golfbaan op deze plaats zich verhoudt tot het beleid van rijk en provincie op het gebied van bodemsanering en welke besluiten in dit verband eventueel moeten worden genomen.
Tevens dient te worden aangegeven welke overige beleidsuitgangspunten een rol spelen bij de opzet en uitvoering van het onderhavige project en bij de verdere besluitvorming.

2.2 Besluitvorming

Vermeld dient te worden ten behoeve van welk besluit het MER is opgesteld en door wie of welke overheidsinstantie(s) dit besluit zal worden genomen.
Aangegeven dient te worden welke vergunningen ten behoeve van de uitvoering van het initiatief moeten worden verleend[2]).
Tevens kan worden beschreven volgens welke procedure het besluit zal worden voorbereid en genomen en welke adviesorganen en -instanties daarbij formeel en informeel betrokken zijn. Tenslotte dient te worden aangegeven welke -in verband met het project en de milieu-effecten daarvan- relevante besluiten in een later stadium nog zullen (moeten) worden genomen.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder b van de Wabm:
Een MER bevat ten minste: "*een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen*".

3.1 Programma van eisen

De voorgenomen activiteit is te omschrijven als het volgens plan inrichten en beheren van een golfterrein op de met baggerspecie opgespoten oeverzone van de Oude Maas aan weerszijden van de Heinenoordtunnel.
Het is gewenst dat het MER uitgaat van een met argumenten onderbouwd programma van eisen, met inbegrip van een relatieschema en een behoeftenberekening voor de bebouwde en onbebouwde voorzieningen. Een en ander zal moeten steunen op relevante eisen en randvoorwaarden.

---

1 Zie in dit verband ook bijlage 4, reacties nr. 3 en 4.
2 Bijvoorbeeld op basis van de Wet Ruimtelijke Ordening, Ontgrondingenwet, Hinderwet etc.

Bijzondere aandacht verdienen daarbij:
- voorwaarden ten aanzien van recreatief medegebruik;
- voorwaarden ten aanzien van het instandhouden en verbeteren van de landschappelijke en landschapsecologische structuur[3]];
- eisen ten aanzien van bereikbaarheid en gebiedsontsluiting ten behoeve van voetgangers en rijwielverkeer, autoverkeer en openbaar vervoer, met inbegrip van een verkeers- en parkeerprognose;
- eisen die in relatie staan tot het gebruik van het gebied als 18-holes golfbaan, driving range en bijbehorende faciliteiten;
- de huidige verontreinigingssituatie;
- eisen ten aanzien van verlichting bijv. voor de scheepvaart;
- de lozing van afvalwater;
- veiligheidseisen van recreanten ten opzichte van golfers;
- eisen voortvloeiende uit de Boswet.

3.2 Plan van aanpak en alternatieven

3.2.1 Inrichting

Aansluitend bij het programma van eisen kan worden bepaald welke mogelijkheden het plangebied heeft voor het situeren, begrenzen en inrichten van het golfterrein. In het MER zal moeten worden ingegaan op de keuze van de locatie voor de golfbaan. Aangegeven dient te worden hoe die keuze tot stand is gekomen en welke overwegingen vanuit milieuoogpunt en vanuit een oogpunt van ruimtelijke ordening daarbij een rol hebben gespeeld. Bijzondere aandacht verdient de noodzaak om conflicten tussen de diverse vormen van gebruik te voorkomen, ondermeer door goede zoneringen binnen het plangebied. Het plan en de planbeschrijving moeten zich in het bijzonder richten op de volgende onderwerpen:
- de situering van de golfbanen, bossages en natuurlijke elementen, wandel- en fietsgebieden ten opzichte van elkaar en ten opzichte van ecologisch en landschappelijk waardevolle elementen;
- de ontsluiting van het gebied en het golfterrein door wegen en paden en de situering van gebouwde en ongebouwde voorzieningen, bijvoorbeeld parkeerterreinen en clubgebouwen;
- de ligging van bufferstroken en gebieden met natuurbouw, alsook de wijze waarop natuurbouw plaatsvindt;
- ruimtelijke oplossingen voor recreatief medegebruik.

De onderwerpen moeten zodanig worden voorgedragen en beschreven dat een keuze uit alternatieve mogelijkheden kan worden gedaan. Met het oog daarop is het gewenst de alternatieven te schetsen aan de hand van een gedetailleerd inrichtingsplan.

---

3 Zie in dit verband ook de opmerkingen over de ecologische hoofdstructuur, bijlage 4, nr. 4.

3.2.2 Uitvoering, gebruik en beheer

Op diverse punten op het gebied van uitvoering, aanleg, gebruik en beheer kunnen maatregelen worden getroffen met voor het milieu positieve, of negatieve gevolgen. In het MER dient een beschrijving te worden gegeven van:

uitvoering en aanleg
- eventuele geomorfologische wijzigingen (aan te brengen hoogteverschillen);
- uitvoering van waterpartijen (diepte, taluds, eventuele beschoeiing, onderlinge relatie);
- ingrepen in de bestaande waterhuishouding, alsook eventueel toe te passen drainagestelsel(s);
- toe te passen kunstmatige beregeningsysteem ten behoeve van de golfbaan en driving range, alsook de herkomst van het beregeningswater;
- de rioleringssituatie (aanleg riolering, gescheiden afvoer hemelwater, o.a. van de parkeerplaatsen[4]);
- aard aan te brengen verharding m.n. op de parkeervoorzieningen;
- aan te brengen beplantingen;
- al dan niet fasering in de aanleg;
- duur en periode van werkzaamheden;
- te gebruiken machines en installaties.

gebruik en beheer
- randvoorwaarden waaronder beheer en onderhoud plaatsvinden;
- gemiddelde en piekbezoekersaantallen, gemiddelde en piekbezettingsgraad, piekverkeersaantrekking gemotoriseerd verkeer;
- omvang en beheer van afvalstromen, m.n. huishoudelijk afvalwater en vaste afvalstoffen;
- beheer van het groen (maaien/begrazen, bodembewerking, intensiteit kunstmatige beregening, gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen, afspraken over de organisatie en verantwoordelijkheden met betrekking tot groenbeheer);
- de organisatie van recreatief medegebruik: regeling van openbaarheid en toegankelijkheid.

Varianten die op deze punten worden ontwikkeld, kunnen worden ingepast in een van de alternatieven, waaronder het zogenaamde meest milieuvriendelijke alternatief.

---

4 Zie ook bijlage 4, nr. 4 en 5.

3.3 Alternatieven

3.3.1 Alternatieven met betrekking tot inrichtings-, gebruiks- en beheers-aspecten en naar functiezonering.

De keuze van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven en varianten moet in het MER zorgvuldig worden gemotiveerd: zij moeten duidelijk aan het doel van de activiteit worden gerelateerd. De voorwaarden waaraan voldaan moet worden voor het goed functioneren van de verschillende planonderdelen moeten duidelijk worden beschreven. Deze voorwaarden vormen de basis voor de uitwerking van de verschillende alternatieven. De alternatieven zullen wat betreft diepgang en detailering vergelijkbaar moeten zijn. In het MER moet worden aangegeven hoe en in welke mate het gestelde doel van het voornemen kan worden bereikt met behulp van elk van de beschouwde alternatieven. De onder par. 3.2.1. en 3.2.2. genoemde onderdelen dienen per alternatief aan de orde te komen. De alternatieven kunnen naar verschillende aspecten uitgewerkt worden: inrichtings-, gebruiks-, beheers- en onderhouds aspecten en naar functiezonering. Het is niet de bedoeling voor al deze aspecten aparte alternatieven te ontwikkelen. De te presenteren alternatieven kunnen echter worden samengesteld door de verschillende varianten per aspect met elkaar te combineren.

3.3.2 Het meest milieuvriendelijke alternatief

Artikel 41j, lid 3 van de Wabm:
"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast."

Het "meest milieuvriendelijke alternatief" is te omschrijven als de optimale combinatie van een milieu-vriendelijke inrichting, een milieu-vriendelijke uitvoering en beheer, alsook milieu-beschermende maatregelen ten gunste van waterhuishouding en natuurontwikkeling.

Andere aandachtspunten bij dit onderdeel van het MER kunnen zijn:
- Bestaande waarden van natuur en landschap worden zo veel mogelijk ontzien zowel in de locatiekeuze van de verschillende onderdelen, als bij inrichting, aanleg en gebruik en beheer. Met bestaande waarden wordt ook bedoeld de waarden die het terrein heeft in relatie tot de omgeving en als schakel in de ecologische infrastructuur.
- Maatregelen om de invloed op het milieu van de in de bodem aanwezige verontreinigingen te beperken, zoals bijvoorbeeld het aanbrengen van een schone afdeklaag[5] en het treffen van hydrologische maatregelen.

---

5 Zie ook het advies van de Provinciale Planologische Commissie, bijlage 4, nr.3

- Nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkeling en landschapsbouw worden zo veel mogelijk aangegrepen[6].
- Overlast (verkeersdruk, visuele hinder) van de golfbaan wordt zoveel mogelijk vermeden.
- Gewaarborgde veiligheid van de verschillende recreanten op en in de gebieden grenzend aan de golfbaan in verband met afzwaaiende golfballen.

3.3.3 Referentiesituatie (het nulalternatief)

Ter vergelijking dient te worden beschreven wat er zou gebeuren als de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden, het zogenaamde nulalternatief. De dan voorkomende situatie ten aanzien van inrichting, gebruik en beheer, dient als referentie in het MER te worden opgenomen. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met autonome ontwikkelingen (o.a. geplande bodemsaneringen, ontwikkelingen in het agrarisch ruimtegebruik en recreatief gebruik) en met activiteiten die in geldende plannen zijn vastgelegd. Dit alternatief is weliswaar geen alternatief in de betekenis van een middel waarmee het gestelde doel ook kan worden bereikt, maar kan, mede tegen de achtergrond van hetgeen in het MER naar voren zal komen over de milieu-inplicaties van het plan, wel degelijk een rol spelen bij de besluitvormingsprocedure.

4. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Artikel 41j, lid 1, onder d van de Wabm:
Een MER bevat ten minste: "*een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen.*"

Artikel 41j, lid 1, onder e van de Wabm:
Een MER bevat ten minste: "*een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven.*"

4.1 Algemeen

Bestaande toestand
De bestaande toestand van het milieu, dient te worden beschreven voor zover van belang voor de voorspelling van de milieugevolgen die verbonden zijn aan de voorgenomen activiteit en de alternatieven. Onzekerheden dienen duidelijk te worden aangegeven. Bestaande literatuur

---

6 Bijvoorbeeld het vervangen van het huidig landbouwkundig gebruik (met bemesting) door een 'schonere' vorm van grondgebruik, waardoor mesotrofe micromilieus in het gebied terugkeren of worden uitgebreid. Dit laatste vereist enige jaren van beheer gericht op verschraling.

en bestaande veldbeschrijvingen, waar nodig aangevuld met de resultaten van eventueel te verrichten onderzoek, vormen de basis voor de beschrijving van de huidige situatie.

Als studiegebied wordt aangemerkt de locatie in ruime zin en de aangrenzende gebieden die door de voorgenomen activiteit of de alternatieven kunnen worden beïnvloed. Per milieu-aspect (bodem, flora/fauna, grond- en oppervlaktewater, geluidhinder, e.d.) zal de omvang van het beïnvloedingsgebied verschillen. De beschrijving dient die gebiedsdelen te omvatten, waar meetbare of bespeurbare veranderingen in de toestand van het milieu kunnen worden verwacht ten gevolge van de voorgenomen activiteit inclusief de alternatieve oplossingen.

Gevolgen voor het milieu
Ten behoeve van de effectbeschrijving kunnen de volgende algemene richtlijnen in acht worden genomen:
- De wijze waarop de milieu-effecten bepaald en beschreven zijn, dient te worden gemotiveerd. Het gaat hierbij in het bijzonder om de betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van zowel de basisgegevens, als van de gebruikte methoden voor voorspelling van milieu-effecten. Het verdient aanbeveling om bij de effectbeschrijving, waar mogelijk, ook een natuurlijke achtergrondwaarde als referentiewaarde te vermelden (b.v. bemesting).
- Bijzondere aandacht moet worden besteed aan die milieu-gevolgen die per alternatief verschillen.
- Aangegeven moet worden of de effecten tijdelijk of permanent zijn; voorts of deze op de korte of lange termijn spelen en in hoeverre cumulatie van effecten kan optreden ook door activiteiten buiten het plangebied.
- Het te verwachten resultaat en de doeltreffendheid van mitigerende maatregelen om de negatieve gevolgen te beperken of te compenseren, dient te worden aangeduid.
- Naast de negatieve effecten, dient te worden aangegeven welke positieve ontwikkelingsmogelijkheden daar tegenoverstaan.

De Commissie vraagt in het MER voor de volgende aspecten van het milieu de aandacht. Hierbij zijn de aandachtspunten voor de bestaande situatie en de gevolgen kortheidshalve in één hoofdstuk ondergebracht met de volgende codering:
h de huidige situatie,
a de autonome ontwikkeling,
g de gevolgen.
Per paragraaf worden eerst aandachtspunten voor de huidige situatie en autonome ontwikkeling en dan voor de gevolgen behandeld.

Het is gewenst dat in het MER de huidige situatie, de autonome ontwikkeling en de milieugevolgen in verschillende hoofdstukken worden beschreven.

4.2 Abiotische aspecten

h/a bodemgesteldheid en geomorfologie (grondsoorten, bodemclassificatie, gevoeligheid van de bodem voor uitspoeling van milieukritische stoffen, opbouw, ondoorlatende lagen, bestaande hoogteverschillen);

g gevolgen voor samenstelling en opbouw van de bodem bij eventuele ingrepen in de geomorfologie, zoals ontgravingen (eventuele waterpartijen) en ophogingen (in het bijzonder ter plaatse van greens, fairways en afslagplaatsen) en het aanbrengen van gebiedsvreemde materialen.

h/a geohydrologische aspecten en waterhuishouding: inclusief bovengrondse voeding (infiltratie), kwel mede als gevolg van (grond)-wateronttrekking elders, grondwaterstromen en (grond)waterstanden ten opzichte van het maaiveld, alsmede mogelijke fluctuaties (mate en frequentie);

g gevolgen voor de waterhuishouding bij eventuele ingrepen in de geomorfologie, maken van eventuele waterpartijen, aanbrengen van drainagestelsels, toepassen van beregening;

h/a de samenstelling van de bodem in de verschillende lagen (tot in het oorspronkelijke maaiveld), de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater en de verspreidingspatronen van verontreinigingen;

g gevolgen van in het kader van het initiatief uit te voeren ingrepen en activiteiten bij aanleg, gebruik en beheer voor de kwaliteit van bodem, grondwater en oppervlaktewater; hierbij dient aangegeven te worden welke veranderingen kunnen optreden in de waterhuishouding, bijvoorbeeld ten aanzien van de diepte van de onverzadigde zone, de afvoer van drainagewater enz. en welke gevolgen dit kan hebben voor de verspreiding van verontreinigingen.

Bij de beschouwingen dient onderscheid te worden gemaakt tussen de periode waarin de aanleg van de golfbaan met bijbehorende voorzieningen plaatsvindt, de periode daarna en het tijdstip waarop de inrichting van het gebied min of meer is voltooid.

4.3 Biotische aspecten

h/a aquatische en terrestrische flora en fauna (bijv. zoogdieren, broedvogels, trek- en wintervogels en voedselorganismen voor deze); voorkomen en verspreiding van karakteristieke vegetatietypen; aanduiding van regionale, landelijke (en internationale) betekenis, authenticiteit, zeldzaamheid, soortenrijkdom e.d.; alsook potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van genoemde aspecten;

h/a landschapsecologische relaties binnen het plangebied en met het omringende gebied (ecohydrologie, broed-, fourageer-, rust- en ruigebieden);

g aangeven en beoordelen van: veranderingen in de beschreven biotische aspecten door de bestemmingsverandering; of indirect als gevolg van een mogelijke verandering van de grondwaterstand, verandering van de kwel, verandering van de waterkwaliteit, of door intensieve betreding; door bemesting, gebruik van bestrijdingsmiddelen en rustverstoring (tijdens en na de aanleg en inrichting van het gebied);

g (positieve en negatieve) effecten voor de natuur door toepassing van vormen van natuurbouw (aanleg van groen- en overgangsgebieden, de inrichting van eventuele waterpartijen); aangegeven dient te worden op welke plant- en diersoorten de natuurbouw gericht is en wat de perspectieven zijn op vestiging en/of behoud van deze soorten op korte en langere termijn;

g (positieve en negatieve) effecten van diverse vormen van exploitatie en beheer van de golfbaan (o.a. de geluidsbelasting van de te gebruiken machines), met aandacht voor de effecten op andere recreatievormen en de natuurgedeelten.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

h/a beschrijven en waarderen van bestaande landschappelijke en andere cultuurhistorische elementen in en nabij het gebied;

h aangeven van de visueel-ruimtelijke werking van deze elementen (openheid, doorzichten, reliëf);

g aanduiden en beoordelen van de visueel-ruimtelijke werking die het heringerichte gebied mogelijk op de omgeving zal hebben (positief en negatief).

Het verdient aanbeveling deze effecten niet alleen te beschrijven, maar ook zo goed mogelijk zichtbaar te maken met tekeningen en/of fotomontages.

4.5 Overige aspecten

Tot slot dient een aantal effecten te worden beschreven die niet direct in de bovengenoemde categorieën thuishoren, bijvoorbeeld:

- huidige ontsluiting en veranderingen in de verkeerskundige situatie, toename van de verkeersdruk in de omgeving;
- onttrekking van landbouwgronden aan hun huidige gebruik;
- effecten van de aanleg en/of uitbreiding van de riolering (clubhuis/hotel);
- eventuele veranderingen in de recreatieve druk op en nabij recreatieve voorzieningen elders.

5. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder f van de Wabm:
Een MER bevat ten minste: "*een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven.*"

In het MER dient een vergelijking te worden gemaakt tussen de alternatieven. Hierbij dienen in ieder geval het nulalternatief (als referentie), het meest milieu-vriendelijke alternatief en het voorkeursalternatief met elkaar vergeleken te worden. De vergelijking moet mede gebaseerd zijn op de -in het kader van de in hoofdstuk 2 van dit advies gevraagde- vastgestelde normen en streefwaarden van het milieubeleid.
Presentatie van de milieu-gevolgen van de verschillende aspecten van de onderscheiden alternatieven in een tabel biedt een goede basis voor een onderlinge vergelijking van de alternatieven.
Overige aandachtspunten bij dit onderdeel van het op te stellen MER zijn:
- een voorkeursvolgorde van de alternatieven per milieu-aspect;
- een beschouwing van de positieve en negatieve gevolgen van ieder alternatief en het belang daarvan voor de verschillende betrokken partijen;
- de mate waarin de initiatiefnemers bij elk van de alternatieven hun doel kunnen verwezenlijken.

Bij de vergelijking van de alternatieven kunnen de globale kostenaspecten van de in beschouwing genomen alternatieven en varianten worden betrokken. Dit is in het kader van m.e.r. echter niet verplicht.

6. LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE EN EVALUATIE ACHTERAF

Artikel 41j, lid 1, onder g van de Wabm:
Een MER bevat ten minste: "*een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens.*"

In het MER moet worden aangegeven welke van de gevraagde informatie niet kan worden geleverd en waardoor dit wordt veroorzaakt. Ook de betekenis van deze *leemten* voor de besluitvorming moet worden aangegeven. Daarnaast kunnen ook worden vermeld:
- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens (b.v. inventarisaties en karteringen);
- gebrek aan bruikbare voorspellingsmethoden;
- andere kwalitatieve en kwantitatieve onzekerheden met betrekking tot milieugevolgen op korte en langere termijn.

Het bevoegd gezag dient te zijner tijd een *evaluatieprogramma* op te stellen teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken. Dit evaluatieprogramma houdt rechtstreeks verband met de taak van het bevoegd gezag om de effecten op het milieu duurzaam te volgen en te kunnen voorzien in aanvullende en mitigerende maatregelen.
In het MER kan reeds in concept een dergelijk evaluatieprogramma worden opgezet. Hierbij zullen de vastgestelde leemten in kennis en informatie betrokken kunnen worden.

7. PRESENTATIE VAN HET MER

Artikel 41j, lid 1, onder h van de Wabm:
Een MER bevat ten minste: "*een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven.*"

De samenvatting van het MER dient de belangrijkste elementen van het rapport te presenteren:
- motivering van het doel en het belang van het voornemen;
- de besluitvorming waarvoor het MER dient;
- keuze en motivering van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven, waaronder het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast;
- beschrijving van de uitgangssituatie van het milieu;
- beschrijving van de voorspelde effecten van de verschillende alternatieven;
- een vergelijkende beoordeling van de alternatieven tegen de achtergrond van normen en uitgangspunten van het milieubeleid.

De samenvatting dient voor een algemeen publiek als een zelfstandig stuk leesbaar en begrijpelijk te zijn en een goede afspiegeling te vormen van de inhoud van het MER.

Voor de overige presentatie beveelt de Commissie het volgende aan:
- het MER beknopt te houden;
- de alternatieven op kaart aan te geven en kaartmateriaal goed leesbaar te presenteren;
- eventuele afwijkingen van de richtlijnen te motiveren;
- achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in het MER zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen;
- een verklarende begrippenlijst (o.a. van golftermen), een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst in het MER op te nemen.

BIJLAGEN

bij het advies
voor richtlijnen voor de inhoud
van het milieu-effectrapport
Golfbaan Heinenoord

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 7 oktober, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

GEMEENTE
BINNENMAAS

Gemeentehuis:
Sportlaan 22
Maasdam
Telefoon: 01856 - 4433

Postadres:
Postbus 5455
3299 ZH Maasdam

Telefax: 01856 - 1958

Postgiro no 62754

18 OKT. 1991
189 - 2 / 1
kopie naar: kl-Sx-pres-b,bl

Aan de Commissie voor de milieu-
effectrapportage
Postbus 2345,
3500 GH UTRECHT.

uw kenmerk:	uw brief van:	ons kenmerk:	datum:
		II/BZ-RO	2 oktober 1991

verzonden: - 7 OKT. 1991

onderwerp:
Richtlijnen MER, Golfcomplex Heinenoord.

Bijlagen: -2-.

Bijgaand doen wij u een door de N.V. Maas Gardens Golf Club te Utrecht ingediende startnotitie toekomen.
In de startnotitie wordt kennis gegeven van het voornemen om aan weerszijden van de Heinenoordtunnel een golfcomplex te realiseren.

Op dit voornemen is de in de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm) opgenomen regeling inzake milieu-effektrapportage van toepassing.
De m.e.r.-plicht is in dit geval gekoppeld aan het besluit van de raad van de gemeente tot vaststelling van het bestemmingsplan "Golfcomplex Heinenoord". De gemeenteraad is in dit kader dan ook het bevoegd gezag.

Thans is aan de orde het inwinnen van adviezen over de op te stellen richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effektrapport (MER).

Gaarne zien wij uw advies ten aanzien van de te geven richtlijnen binnen de daarvoor in artikel 41n Wabm gestelde termijn tegemoet.

Burgemeester en wethouders van Binnenmaas,

de secretaris,	de burgemeester,
P.M. Hamelink	C. Oversier

BR2V0835
EA/HR/IV
coll.:

BIJLAGE 2

Openbare bekendmaking in Plaatstelijke Dagblad, "Het Kompas" d.d. 11 oktober 1991

INSPRAAK MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

Onderwerp: **Golfcomplex Heinenoord.**

De N.V. Maas Gardens Golf Club te Utrecht heeft het voornemen om aan weerszijden van de Heinenoordtunnel een golfcomplex te realiseren. Het
complex heeft een totale oppervlakte van circa 86 hectare en omvat ondermeer een 18-holes golfbaan, een clubgebouw, een greenkeeperswoning en een hotel.

Ten behoeve van de realisatie van het golfcomplex is een wijziging van de vigerende bestemming noodzakelijk. De gemeenteraad is voornemens daartoe een nieuw bestemmingsplan vast te stellen. Alvorens een dergelijk besluit kan worden genomen moet eerst duidelijk zijn wat de effecten zijn van de voorgenomen aktiviteiten op het milieu. Dit wordt beschreven in een milieueffectrapport (MER).
De gemeenteraad van Binnenmaas stelt als bevoegd gezag richtlijnen op waaraan het MER voor het golfcomplex moet voldoen. Voordat de richtlijnen worden vastgesteld kan een ieder opmerkingen en wensen met betrekking tot de inhoud van de richtlijnen kenbaar maken aan de gemeenteraad.
Bovengenoemd voornemen is nader uitgewerkt in een zogenaamde startnotitie. Deze notitie ligt met ingang van **14 oktober tot en met 15 november 1991** tijdens kantooruren ter inzage op het bureau bestuurszaken en ruimtelijke ordening van de gemeente-secretarie aan de Sportlaan 22 te Maasdam. Gedurende voormelde periode ligt de startnotitie tevens elke **donderdagavond** van **20.00 tot 22.00 uur** in sporthal "De Tienvoet", Tienvoet 2 te Heinenoord ter inzage.

Opmerk3ingen met betrekking tot de te geven richtlijnen kunnen tot en met 15 november 1991 **schriftelijk worden ingediend bij de gemeenteraad van Binnenmaas, Postbus 5455, 3299 ZH Maasdam.**

Voor nadere informatie over deze procedure kunt u kontakt opnemen met de heer E. Annaert of de heer H. Romp, telefoon 01856-4433.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Maas Gardens Golf Club NV te Utrecht

Bevoegd gezag: gemeenteraad van Binnenmaas

Besluit: wijziging van het bestemmingsplan

Activiteit: Aanleg van een 18-holes golfbaan met bijbehorende voorzieningen (waaronder een hotel) op een locatie aan weerszijden van de Heinenoordtunnel in de gemeente Binnenmaas.

Stand van zaken: De procedure voor milieu-effectrapportage (m.e.r.) volgt op een eerdere procedure voor ontheffing van de m.e.r.-plicht. De Commissie voor de m.e.r. heeft indertijd aan de Ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij geadviseerd de gevraagde ontheffing te verlenen. Op 27 september 1988 is de ontheffing van de m.e.r.-plicht verleend. Naar aanleiding van een tegen de ontheffing ingesteld beroep heeft de Raad van State het besluit over de ontheffing op 15 januari 1991 vernietigd.
De start van de m.e.r. vond plaats op 11 oktober 1991. Per brief van 7 oktober 1991 werd de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen. Op 6 december 1991 vond een overleg plaats met vertegenwoordigers van het bevoegd gezag en de initiatiefnemer naar aanleiding van een concept van het advies van de Commissie.

Samenstelling van de werkgroep:
A.P.H.M. Boonman
drs. J.W.M. Kuijpers
ir. K.H. Veldhuis (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. R.L.J.M. Klerks

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	91-11-14	Hoekschewaards Landschap	Westmaas	91-12-04
2.	91-11-15	Directeur Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie in de provincie Zuid-Holland	's-Gravenhage	91-12-04
3.	91-11-15	Provincie Zuid-Holland, provinciale planologische commissie	's-Gravenhage	91-12-04
4.	91-11-29	Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland	Rotterdam	91-12-04
5.	91-11-06	Zuiveringsschap Hollandsche Eilanden en Waarden	Dordrecht	91-12-06